RURALNI TURIZAM I ORGANIZACIJA POSLOVANJA “OPG-a GRBAVAC”

Grbavac, Željka

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:243777

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

RURALNI TURIZAM I ORGANIZACIJA POSLOVANJA "OPG-a GRBAVAC"

MENTOR:
Prof. dr. sc. Želimir Dulčić

STUDENT:
Željka Grbavac, 4130596

Split, 2017.

SADRŽAJ

1. UVOD 4

1.1. PREDMET RADA 4

1.2. CILJEVI RADA 4

1.3. METODE RADA 5

1.4. STRUKTURA RADA 5

2. RURALNI TURIZAM 7

2.1. RURALNO PODRUČJE 7

2.2. DEFINIRANJE RURALNOG TURIZMA 8

2.3. OBLICI RURALNOG TURIZMA 10

2.3.1. AGROTURISTIČKI OBLICI 10

2.3.2. OSTALI OBLICI RURALNOG TURIZMA 10

3. RAZVOJ RURALNOG TURIZMA U HRVATSKOJ 12

3.1. PRETPOSTAVKE ZA RAZVOJ RURALNOG TURIZMA U HRVATSKOJ 12

3.2. INSTITUCIJE ODGOVORNE ZA RAZVOJ RURALNOG TURIZMA 13

3.3. TURIZAM DALMACIJE 14

3.4. TURIZAM VRGORSKOG KRAJA 15

3.4.1. OPĆENITO O VRGORCU I TURIZAM GRADA 15

3.4.2. ZNAMENITOSTI I DOGAĐANJA U GRADU VRGORCU 15

3.5. POLJOPRIVREDA U RURALNOM PODRUČJU 18

3.5.1. POLJOPRIVREDA U VRGORCU 19

4. OBITELJSKO POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO 21

4.1. OBITELJSKA POLJOPRIVREDNA GOSPODARSTVA HRVATSKE 21

4.2. ZAKONI KOJIMA JE ODREĐENO OBITELJSKO POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO 24

5. OBITELJSKO POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO „GRBAVAC“ 26

5.1. OSNOVNI PODACI 26

5.2. ORGANIZACIJA RADA ZA SADNJU JAGODA 27

5.2.1 PRIPREMA TLA ZA SADNJU JAGODA 27

5.2.2. VRSTE JAGODA 28
5.2.3. SADNJA JAGODA I ODRŽAVANJE NASADA 29
5.3. BERBA JAGODA I DISTRIBUCIJA NA TRŽIŠTE 31
5.4. VIZIJA ZA BUDUĆNOST 33
6. ZAKLJUČAK 34
LITERATURA 35
INTERNET IZVORI 36
POPIS SLIKA 38
POPIS TABLICA 38
SAŽETAK 39
SUMMARY 40

1. UVOD

1.1. PREDMET RADA

Kroz ovaj rad pobliže ćemo proučiti pojam ruralnog turizma ponajviše njegovu razvijenost u Republici Hrvatskoj i u samom Vrgoračkom kraju gdje živi relativno mali broj stanovnika s dominantnim korištenjem zemljišta za poljoprivrednu proizvodnju. Pa će se istraživanjem pojasniti i način poslovanja jednog obiteljsko poljoprivrednog gospodarstva (OPG Grbavac) iz malog grada Vrgorac u dalmatinskoj zagori, čije se poslovanje najviše bazira na proizvodnju jagoda.

1.2. CILJEVI RADA

Osnovni cilj rada je pokazati sve veću razvijenost ruralnog turizma općenito, ali i u Republici Hrvatskoj. Razvoj ruralnog turizma kroz osnivanje obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, te na primjeru obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva „Grbavac“ prikazati organizaciju rada prilikom pripreme tla za sadnju, sadnje, berbe te distribucije jagoda koje Vrgoračko područje čine prepoznatljivim.

Uz definirani osnovni cilj rada tu su i sekundarni ciljevi ovog rada, a neki od njih su:

- Teorijski razraditi pojam ruralnog turizma
- Teorijski razraditi oblike ruralnog turizma
- Teorijski razraditi ruralni turizma u Republici Hrvatskoj
- Definirati institucije odgovorne za razvoj ruralnog turizma u Republici Hrvatskoj
- Definirati odnos turizma i poljoprivrede
- Pobliže promotriti turizam Vrgoračkog kraja
- Na primjeru OPG-a Grbavac razraditi procese od pripreme tla za sadnju jagoda sve do njihove prodaje odnosno daljnje distribucije na tržište.

1.3. METODE RADA

Ovaj rad se sastoji od dva dijela, *teorijskog* gdje će korišteni izvori podataka biti sekundarnog karaktera, većinom iz domaće literature, stručne i znanstvene literature, članci iz stručnih časopisa, podaci s Interneta, priručnici objavljeni na internetskim stranicama Ministarstva turizma.

Te drugog dijela gdje se na primjeru obiteljskog poljoprivrednog poduzeća Grbavac pobliže objašnjava organizacija poslovanja. Gdje su korišteni izvori primarnog karaktera dobiveni razgovorom s nositeljem registriranog OPG-a.

1.4. STRUKTURA RADA

Sadržaj rada podijeljen je u devet poglavlja.

Prvi dio je sažetak u kojem se u kratkim crtama navodi o čemu će se dalje u radu govoriti.

Nakon sažetka slijedi uvodni dio gdje se definiraju predmet rada, cilj rada, metode rada, te zaključno struktura rada.

U drugom poglavlju koji nosi naziv "Ruralni turizam" cilj je jasno definirati područje ruralne sredine, definirati ruralni turizam te njegove oblike.

Treće poglavlje se sastoji od teorijskog objašnjenja razvoja turizma, pretpostavki za razvoj ruralnog turizma u Republici Hrvatskoj te institucija koje su odgovorne za razvoj ruralnog turizma na području Republike Hrvatske. Nadalje, pobliže će se pojasniti turizam Dalmacije, turizam Vrgoračkog kraja, odnos turizma i poljoprivrede.

Četvrto poglavlje objašnjava što je to obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, pojašnjava se stanje na obiteljsko poljoprivrednim gospodarstvima u Hrvatskoj te se navode Zakoni kojima su određena obiteljsko poljoprivredna gospodarstva.

Peto poglavlje se sastoji o osnovnim podacima o "OPG-u Grbavac" i njegovoj organizaciji poslovanja od pripreme tla za sadnju jagoda do njihove distribucije na tržište.

Šesto poglavlje je zaključno razmišljanje koje pokazuje svrhu ovog rada i spoznaje do kojih se došlo prilikom izrade ovog rada.

Nakon zaključka nalazi se popis literature, koja se koristila prilikom izrade rada, te popis slika i različitih priloga.

Na kraju se nalazi sažetak na engleskom jeziku.

2. RURALNI TURIZAM

2.1. RURALNO PODRUČJE

Ruralnom sredinom se smatra područje s malim brojem stanovnika kojima je glavna ili sporedna djelatnost najčešće poljoprivreda. U današnje vrijeme sve više stanovnika se vraća na selo te obrađuje zemlju i proizvodi proizvode koji im na kraju donose prihode za život.

Prema Ružiću za definiranje ruralnog područja koriste se sljedeća obilježja:

- mali broj stanovnika
- dominantno korištenje zemlje i šuma za opstanak ljudi,
- društvena struktura, običaji i seoski identitet.

Na temelju istaknutih obilježja ruralno područje ili sredina mogla bi se definirati kao sredina s malom koncentracijom stanovnika, kojem je osnovno zanimanje poljoprivreda, a koje karakteriziraju posebni običaji i seoski identitet. [1]

„Prema "Strategiji prostornog uređenja Republike Hrvatske" ruralnim prostorom smatra se cjelokupni prostor izvan gradova, prostor koji je predmet zanimanja u sociološkom i gospodarskom smislu, u kojem se rasprostiru mala ruralna društva ili ruralne zajednice, i usko je životno i radom povezan s pretežno prirodnim okolišem." [2]

„Ruralni prostor suprotnost je gradskom prostoru. To je prostor koji je izvorno služio kao životni i radni prostor poljoprivrednika, zapravo je to cjelokupni obradivi i naseljivi prostor izvan gradova. Stoljećima se taj prostor uljuđivao sa svim svojim usponima (razvoj sustava seoskih naselja i kulturnog pejzaža) i padovima (ratovi i prirodne katastrofe). U njemu su nastali tradicijsko selo, ruralne cjeline, tradicijska ruralna arhitektura i tradicijski interijeri, tradicijski vrtovi te ekološki, proizvodno i oblikovno uravnoteženi kulturni pejzaž. Na toj se materijalnoj osnovici paralelno razvijala tradicijska kultura života i rada seljaka (tradicijska znanja i tehnologije poljoprivredne proizvodnje i načina stanovanja, odijevanja, prehrane i zajedništva), koja je naposljetku rezultirala i nematerijalnim dobrima poput

[1] Ružić, P.: Ruralni turizam, 2009., str. 12.
[2] Demonja, D., Ružić, P.: Ruralni turizam u Hrvatskoj, Meridijani 2010., str. 14.

narodnih plesova, pjesama, legenda i sličnoga. Sve je to pretežiti, prepoznatljivi i najvrjedniji dio turističke atrakcijske osnove ruralnog prostora.“ [3]

2.2. DEFINIRANJE RURALNOG TURIZMA

„Ruralni turizam zadire u dva gospodarska sektora turizam i poljoprivredu koji zajedno oblikuju specifičnu turističku ponudu. Ta ponuda može se obnašati u okviru seljačkog gospodarstva ili u seoskoj sredini. Prema definiciji Vijeća Europe, ruralni turizam je turizam na seoskom području sa svim aktivnostima koje se provode na tom mjestu, a najvažnije karakteristike takve vrste turizma su mirna sredina, odsutnost buke, očuvani okoliš, komunikacija s domaćinima, domaća hrana i upoznavanje seljačkih poslova.“ [4]

Tablica 1. Kriteriji za definiranje okvira ruralnog turizma

Kriterij	Objašnjenje
Položaj domaćinstva u prirodnom okruženju, selu ili malom gradu	Manje od 5000 stanovnika u selu/gradu ili u vrlo tipičnim/tradicionalnim naseljima
Ruralno okruženje, s izraženim karakteristikama tradicionalnom poljodjelstva ili izuzetnim prirodnim vrijednostima	Izuzetne prirodne vrijednosti su park prirode ili slično. “Tradicionalno poljodjelstvo” isključuje prevladavajuću industrijsku poljoprivredu (vizure kojima dominiraju staklenici, ogromni proizvodni objekti i slično)
Turizam nije glavna ili prevladavajuća aktivnost ili izvor prihoda u bližoj okolini	Odnos broja turističkih kreveta I broja stanovnika u ruralnim područjima ne smije preći 1:1
Dobra zaštita životne sredine, miran i tih položaj, bez buke ili zagađenja	Prihvatljivi su mirisi i buka karakteristični za tradicionalnu poljoprivrednu proizvodnju
Autentičnost smještajnog objekta i ambijenta	-

[3] Kušen, E.: Turističko atrakcijska osnova, Institut za turizam, Zagreb 2002.
[4] Ružić, P.: Ruralni turizam, 2009., str. 15.

Gostoljubivost – osobna briga domaćina o gostu	-
Mali kapacitet smještajne jedinice	Gornji limit kapaciteta je 40 kreveta ako nije zakonski određen ili propisan internom standardizacijom članice
Poštivanje propisanih kriterija u ocjenjivanju	Poštivanje prilagođenih standard Federacije u ocjeni kvalitete
Društvena i socijalna održivost u kontekstu multi-funkcionalnih aktivnosti na ruralnom području	Primjena kriterija iz Agende 21 za turizam kada budu izrađeni
Povezanost s lokalnom zajednicom i tradicionalnom kulturom	Minimum je integracija aktivnosti u okvire zajednice iz okruženja, gosti imaju mogućnost da ostvare kontakt s lokalnom realnošću ukoliko to žele
Lokalni proizvodi i gastronomija	Dostupni u okruženju
Kultura (folklore, zanatski proizvodi, običaji, nasljeđe…)	Dostupni u okruženju
Isključujući kriteriji su: -Gradski i industrijski lokaliteti i njihova okolina -Područja masovnog ili izrazito razvijenog turizma -Buka, rizici/opasnosti, vidljiva ili druga zagađenje	Tipični ruralni utjecaji su prihvatljivi

Izvor: Ruralis. Standardi kvalitete. URL: http://www.ruralis.hr/hr/standardi_standardizacija.html

Treba napomenuti da razvoj elektrana, hidroelektrana, termoelektrana te autocesta u blizini ruralnih područja i sve ono što su se turisti naviknuli gledati u velikim gradovima ih odbija od tih područja. Turiste privlače razvijena ruralna područja s osiguranom infrastrukturom vode, struje i ceste, te elemenata poput ambulante, trgovine, pošte i dr. Educirano osoblje koje zna pripremati lokalna tradicijska jela, preporučiti lokalna vina i ostala pića je također važna stavka koja će goste privući i pobuditi želju u njima za ponovnim

posjetom tog područja sa očuvanim okolišem, svježim zrakom, prijateljskim okruženjem i autentičnošću.

2.3. OBLICI RURALNOG TURIZMA

2.3.1. AGROTURISTIČKI OBLICI

Pod agroturistički oblik turizma podrazumijeva se odmor na nekom seljačkom gospodarstvu gdje gost koristi i usluge smještaja, hrane, pića, rekreacije i slično. Svako seljačko gospodarstvo koje nudi usluge turistima mora se baviti nekom poljoprivrednom proizvodnjom kao svojom osnovnom djelatnosti, a za pružanje dodatnih djelatnosti mora biti opremljeno na odgovarajući način i imati educirane ljude koji će obavljati te usluge.

„S obzirom na usluge može se govoriti o sljedećim oblicima agroturizma:

- oni u kojima se pružaju samo usluge prehrane,
- oni u kojima se pružaju samo usluge smještaja i
- oni u kojima se pružaju usluge smještaja i prehrane.“ [5]

2.3.2. OSTALI OBLICI RURALNOG TURIZMA

- Rezidencijalni turizam – podrazumijeva stanovnike grada koji za vrijeme vikenda, blagdana ili tokom godišnjeg odmora svoje vrijeme provode u vlastitim objektima izvan grada (vikendicama, stare kuće na selu).

- Zavičajni turizam – je boravak stanovnika koje je doselilo u grad pa povremeno odlazi u zavičajni kraj najčešće u posjet rodbini

[5] Demonja, D., Ružić, P.: Ruralni turizam u Hrvatskoj, Meridijani 2010., str. 27.

- Sportsko-rekreacijski i avanturistički turizam – podrazumijeva boravak u prirodi i u isto vrijeme bavljenje sportom, uz povećani adrenalin kod avanturističkog turizma

- Zdravstveni turizam – podrazumijeva korištenje prirodnih, ljekovitih činitelja za bolje psiho-fizičko stanje čovjeka

- Kulturni i vjerski turizam – kulturni turizam je obilazak spomenika, muzeja te različitih kulturnih manifestacija, a vjerski turizam podrazumijeva hodočašća i prisustvovanja misnim slavljima

- Lovni i ribolovni turizam – velika strast lovaca i ribolovaca za lovom pospješuje se ovom vrstom turizma gdje im se daje mogućnost lova i na udaljenijim lovištima

- Gastronomski i vinski turizam – za gastronomski turizam važna je velika ponuda hrane, uz hranu najbolje ide vino, pa za su za razvoj vinskog turizma potrebna vinogorja

- Ekoturizam – sudjeluju pojedinci i grupe koji se brinu očuvanju prirode

- Edukacijski turizam – najčešći polaznici su đaci koji na izletima te prirode dodatno izučavaju svoje nastavno štivo

- Nautički turizam – turisti se odmaraju na brodovima u ruralnim sredinama na jezerima ili rijekama.

3. RAZVOJ RURALNOG TURIZMA U HRVATSKOJ

„Sustavni razvoj ruralnog turizma u Republici Hrvatskoj možemo podijeliti u dva značajna razdoblja. Prvi je započeo 1995. i trajao je do kraja 1999. godine, kada je hrvatska Vlada donijela Nacionalni program "Razvoj malog i srednjeg poduzetništva u turizmu s naglaskom na održivi razvoj turizma u ruralnom prostoru". Nakon toga, slijedilo je nekoliko godina stanke kada su se događale samo pojedinačne inicijative, a nedostajalo je potpora resornog ministarstva. Drugo razdoblje, koje bilježi vidljive pomake u razvoju ove vrste turizma, započinje krajem 2003. odnosno početkom 2004. godine, kada nova Vlada RH, kroz resore poljoprivrede i turizma, počinje voditi značajniju brigu o ruralnom prostoru i gospodarskim djelatnostima na ruralnim područjima." [6]

3.1. PRETPOSTAVKE ZA RAZVOJ RURALNOG TURIZMA U HRVATSKOJ

Najčešće pretpostavke razvoja ruralnog oblika turizma su normativne, organizacijske, edukacijske, razvojne, financijske i promidžbene pretpostavke.

- NORMATIVNE PRETPOSTAVKE se sastoje od brojnih pravila, zakona, propisa kojih se treba držati prilikom bavljenja turizmom.

- ORGANIZACIJSKE PRETPOSTAVKE – za uspješno poslovanje svakom činitelju je potrebno dati određeno mjesto i zadatke koje treba izvršiti, a to se postiže organizacijom turizma.

- EDUKACIJSKE PRETPOSTAVKE – važna je edukacija i vlasnika i zaposlenika koji se bave turizmom kako bi se poboljšale ponuđene usluge.

- RAZVOJNE PRETPOSTAVKE – pri razvoju bilo koje gospodarske djelatnosti potrebno je planirati s konkretnim ciljevima, postavljenim prioritetima i mjerama na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

[6] Demonja, D., Ružić, P.: Ruralni turizam u Hrvatskoj, Meridijani 2010., str. 49.

- FINANCIJSKE PRETPOSTAVKE – kod financiranja razvoja ruralnog turizma veliku ulogu obavlja država (Ministarstvo Turizma RH) davanjem potpora županijskim i lokalnim jedinicama samouprave, te kreditnim linijama za kreditiranje turizma.

- PROMIDŽBENE PRETPOSTAVKE – ruralni turizam se u današnje vrijeme najviše promovira putem Interneta, ali ostali su i oni stariji načini promoviranja na sajmovima te putem agencija koje su specijalizirane za promidžbu seoskih gospodarstava.

3.2. INSTITUCIJE ODGOVORNE ZA RAZVOJ RURALNOG TURIZMA

Institucija sa zasigurno najvećom odgovornošću za razvoj ruralnog turizma je **Ministarstvo turizma**.

„Ono donosi temeljne zakonske regulative u domeni turizma i ugostiteljstva te prati, usmjerava i potiče razvoj svih turističkih proizvoda zemlje. Ministarstvo je izradilo i Strategiju razvoja turizma RH do 2020. godine u kojoj je turizam ruralnih područja, a posebice seoski turizam, identificiran kao jedan od prioritetnih turističkih proizvoda Hrvatske. U želji da operacionalizira zaključke Strategije, Ministarstvo je iniciralo i izradu Akcijskog plana razvoja turizma ruralnih područja RH. Od 2012. godine, u Ministarstvu turizma ustrojena su tri samostalna odjela i četiri uprave: 1. Uprava za turističko tržište i međunarodnu suradnju, 2. Uprava za razvoj i konkurentnost turizma, 3. Uprava za sustav turističkih zajednica i upravljanje turističkom destinacijom te 4. Uprava za pravne poslove (NN 21/12).“ [7]

Od velike važnosti je i **Ministarstvo poljoprivrede** na čelu sa ministrom Tomislavom Tolušićem. 2014. godine svjetski ruralni forum pokrenuo je inicijativu da ta godina bude proglašena Međunarodnom godinom obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava što je i službeno potvrđeno na zasjedanju Glavne skupštine Ujedinjenih naroda. Također, 2014. godine Vlada RH je usvojila Akcijski plan podrške izvozu koji ima svrhu da na jednom

[7] URL: https://repozitorij.svkst.unist.hr/islandora/object/efst%3A223/datastream/PDF/view str 54/55 , diplomski rad: Usporedba razvoja ruralnog turizma Hrvatske i Francuske, autor: Lorena Šipić, Split veljača 2016.

mjestu prikaže sve aktivnosti kako bi se osigurala podrška izvoznicima i pospješio plasman hrvatskih roba i usluga na inozemna tržišta

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije planira i predlaže izmjene sustava upravljanja regionalnim razvojem kako bi se slabije razvijena područja RH razvila te kako bi se smanjile razlike razvijenosti u različitim regijama. Politika ravnomjernog regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj podrazumijeva planiranje, provođenje i koordinaciju aktivnosti regionalne razvojne politike i uspostave cjelovitog sustava programiranja, upravljanja i financiranja regionalnog razvoja.

3.3. TURIZAM DALMACIJE

Kada se u ovom vremenu priča o turizmu u Republici Hrvatskoj prva poveznica na to je Dalmacija i to zaista jest tako, danas se Dalmacija može nazvati najatraktivnijom turističkom destinacijom na području Republike Hrvatske. Njenoj iznimnoj atraktivnosti pridonosi reljef, klima, ali ponajviše razvedena obala s preko 1000 otoka.

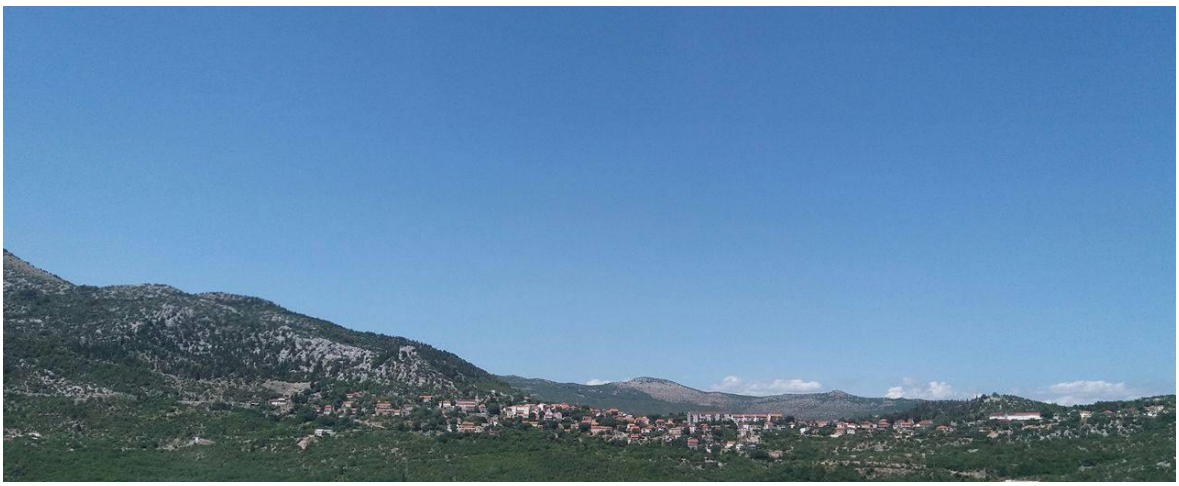
„Ovu vrijednost dokumentiraju činjenice da se na prostoru regije i njenog neposrednog okruženja nalazi 5 od ukupno 8 nacionalnih parkova Republike Hrvatske (Mljet, Krka, Kornati, Paklenica, Plitvice) te 4 povijesne gradske jezgre i spomeničke cjeline zaštićene u registru UNESCO-a kao svjetske umjetničke vrijednosti (Dubrovnik, Dioklecijanova palača u Splitu, Trogir, šibenska katedrala Sv. Jakova).“ [8]

[8] Geić, S.: Organizacija i politika turizma; Split, 2007.

3.4. TURIZAM VRGORSKOG KRAJA

3.4.1. OPĆENITO O VRGORCU I TURIZAM GRADA

Grad Vrgorac nalazi se podno planine Matokit, po kojoj je i dobio svoje ime, s prvim nazivom Vrhgorac (Grad vrh gore) a kasnije je preimenovan u Vrgorac.

Slika 1. Pogled s autoceste na Vrgorac (Izvor: osobna fotografija)

Turistički gledano Vrgorac je jako zanimljiv grad, ali Vrgorački kraj se turistički kroz godine i nije puno razvijao. Uvijek je bio u zaostatku naspram Makarskoj na moru, ili Imotskom koji mu je puno sličniji kao gradić Dalmatinske zagore. Sve se to prepisivalo prometnoj izoliranosti, ali onda se je 2011. godine izgradila autocesta do čvora Vrgorac, koja je krajem lipnja 2011. godine puštena u promet. Kada već spominjem autocestu, mogu s ponosom reći da vožnjom preko nadvožnjaka, koji je najduži (1227 m) na relaciji Zagreb-Split-Dubrovnik, se pruža i najljepši pogled na Vrgorac koji svakodnevno ostavlja bez daha brojne domaće i strane prolaznike odnosno turiste. Puštanjem autoceste u promet, Vrgorac je dobio određenu turističku povezanost, ali ne u velikoj mjeri.

3.4.2. ZNAMENITOSTI I DOGAĐANJA U GRADU VRGORCU

„Zanimljivosti vrgorskog kraja ističu se osobito po raznolikoj i očuvanoj prirodi, razigranom reljefu, od visokih planina i dalekih obzora preko plodnih polja, kroz koje vijugaju matice od izvora do ponora. Ako prirodnim ljepotama pridodamo kulturno-

povijesnu materijalnu i nematerijalnu baštinu, kulinarsku i enološku tradiciju, i od davnine čuveno gostoprimstvo, nema dvojbe da će vrgorski kraj svojom turističkom ponudom, primjenom suvremenih metoda i sredstava u prezentaciji turističkih zanimljivosti, postati vrlo privlačna i poželjna – atraktivna turistička destinacija.“ [9]

Ono što posjetitelji mogu vidjeti u Vrgorcu prvenstveno je očuvana priroda gdje pronalaze mir za razliku od buke i gužve na koju su naviknuti u većim gradovima. Svoje vrijeme mogu provesti u toj prirodi pješačenjem mnogim planinarskim i pješačkim stazama koje najčešće vode do vidikovaca s kojih se pruža impresivan pogled na sam grad, polja u okolici grada i okolna sela.

Najpoznatije kulturno dobro u samom gradu Vrgorcu je svakako tvrđava **Gradina** koja je sagrađena kako bi se Vrgorac obranio od Turaka. Uz Gradinu, tu ubrajamo i sedam turskih kula u kojima su živjeli turski vladari, feudalci, također su bile prenoćišta fratrima, putopiscima ali i državnim poglavarima. Najbliža Gradini je **kula Avala**, koja je sagrađena da štiti prilaz Gradini.
U najvećoj od njih, **Kapetanovićevoj** ili **Dizdarevićevoj**, rodio se Tin Ujević, jedan od značajnijih hrvatskih pjesnika, pa se kula danas i naziva po njemu, u njoj se je smješten muzej.
Cukarinovićevu kulu su Mlečani nakon što je Vrgorac oslobođen od Turaka darovali fratrima za život dok se nije izgradila župna kuća, nakon izgradnje župne kuće u kulu su smješteni rukopis Tina Ujevića, njegov posmrtni križ s Mirogoja, te mnogi dokumenti i župna zbirka sakralnih predmeta.
Tu su još i **Pakerova kula**, koja je pripala staračkom domu „Imakulate“ koji je pod vodstvom časnih sestara koje su se gradnjom tog doma tu preselile, a Pakerova kula je obnovljena za vrijeme njegove gradnje doma, a za sada nema namjenu. **Mumina kula** - koja se nalazi u sklopu Elezovih kuća, Raosova kula.

Dan grada Vrgorca, tradicionalno se obilježava 29. lipnja, na blagdan sv. Petra i Pavla. Samom slavlju toga dana prethode i nogometni turniri mjesnih odbora koji se održavaju po selima, a na dan grada se igra finalna utakmica, također se održavaju i izlože likovno-literarnih radova „TIN I JA“ svih osnovnih škola u Republici Hrvatskoj, održava se i svečana sjednica Gradskog vijeća, te sveta misa u župnoj Crkvi Navještenja Blažene Djevice Marije. Danu se održava i sajam, a cjelodnevna svečanost se zaključuje večernjim

[9] Franić, M.: Turizam Vrgorskog kraja, 2013., str. 27

koncertom Gradske glazbe „Ljudevit Bačić“, nastupom kulturno-umjetničkih društava, vrgorskih lokalnih solista ili neke druge glazbene skupine, a koncert je gotovo svake godine ispraćen i vatrometom koji se ispaljuje s tvrđave Gradina.

Najpoznatiji tradicijski događaj u Vrgorcu koji je i najposjećeniji događaj zasigurno je **„Biklijada“** koja se održava svake godine, prvog vikenda u mjesecu listopadu s geslom „U čast kozi i vinovoj lozi“. Bikla je tradicionalno piće vrgorskog kraja, mješavina mladog crnog vina i kozjeg mlijeka. Vrgorsko stanovništvo poznato je po uzgoju vinove loze i uzgoju stoke, pa je sukladno tome i nastalo ovo piće koje je bilo okrepa na kraju iscrpnog težačkog rada. Ovaj događaj je uvijek popraćen koncertom, nastupom mnogih folklornih skupina i kulturno-umjetničkih društava, a posjetitelji mogu uživati i u bogatoj gastronomskoj ponudi tradicionalnih jela Vrgoračkog kraja, te posjetiti i sajam rukotvorina, kupiti domaće proizvode i suvenire.

Slika 2. Bikla -piće od mladog vina i kozjeg mlijeka (Izvor: https://www.facebook.com/pg/tzvrgorac/photos/?tab=album&album_id=1430960723864685)

Vrgorac je poznat po brendu **„Vrgoračka jagoda“** pa se sredinom svibnja, kada su jagode najsočnije i kada je berba već uhvatila maha u Vrgorcu održava i „Dan jagoda“. Cijeli dan se održavaju kulinarske i likovne radionice, izložbe, nastup dječje sekcije KUD-a „Vrgorska krajina“, na manifestaciji sudjeluju firme, mali obrtnici i obiteljska poljoprivredna gospodarstva a posjetiteljima se prezentiraju i nude slatka i slana jela, te napitci od jagoda. Dani Vrgoračkih jagda također se obilježavaju i u Zagrebu, Rijeci, Makarskoj te Dubrovniku.

Slika 3. Vrgoračka jagoda (Izvor: https://www.facebook.com/pg/tzvrgorac/photos/?tab=album&album_id=1564742960486460)

Već četvrtu godinu u Vrgorcu se vikendima u mjesecu prosincu organizira i **„Božićni grad“** gdje su na malenom trgu u središtu grada postavljene i kućice na kojima se može pronaći kuhano vino, pečene kobasice, kesteni, fritule, topli napitci, te rukotvorine vrgoračkih osnovnoškolaca. Na tim druženjima sudjeluje i vrgoračka Udruga djece s posebnim potrebama „Osmijeh“, mladi framaši, Učenička zadruga Bušin. Udruge koje sudjeluju u sajmu prikupljaju priloge za svoj rad, a ostatak prikupljenog novca ide u humanitarne svrhe, što čini posebnim ovaj sajam te ga svi rado posjete.

3.5. POLJOPRIVREDA U RURALNOM PODRUČJU

Poljoprivreda je prvenstveno važan snabdjevač turističke ponude i turista. „Razvoj poljoprivrede na nekom prostoru ovisi od brojnih pretpostavki, a posebno se izdvajaju:

- Postojanje poljoprivrednog zemljišta,
- Povoljni klimatski, pedološki i drugi uvjeti za razvoj poljoprivrede,
- Povoljno tržišno-ekonomsko okruženje.“ [10]

„Poljoprivredne površine zauzimaju 52,2% kopnenog prostora Republike Hrvatske. Od toga je oko 80 % poljoprivrednih površina u privatnom vlasništvu, a približno 20% su državna zemljišta. Površine u vlasništvu države i dalje se smanjuju, jer je proces privatizacije u tijeku. Značajni dio poljoprivrednih površina ne koristi se za uzgoj poljoprivrednih kultura i te poljoprivredne površine predstavljaju kvalitetni potencijal za izrazito povećanje poljoprivredne proizvodnje za prehrambeni i neprehrambeni lanac.“ [11]

Od velike važnosti je i **ekološka poljoprivreda** koja stanovništvu pruža nove proizvodne mogućnosti i radna mjesta, a cjelokupno pozitivno utječe na turizam i gospodarstvo u cjelini. Ekološkoj poljoprivredi je svrha proizvodnja zdrave hrane s minimalnom uporabom umjetnih gnjojiva, herbicida, pesticide i ostalog.

„Temeljni uvjeti za razvoj ekološke poljoprivrede su, prije svega, zemljište koje ne smije biti zagađeno kemijskim i drugim sredstvima dotadašnjom uporabom, te očuvana i zdrava

[10] Demonja, D., Ružić, P.: Ruralni turizam u Hrvatskoj, Meridijani 2010., str 152.
[11] Ibidem

okolina. Na prostoru Hrvatske ispunjeni su uvjeti za razvoj ekološke poljoprivrede, a njezino područje obilježavaju izuzetne agroekološke različitosti, odnosno mogućnosti različite poljoprivredne proizvodnje i prerade u koje se mogu uključiti ribarstvo, marikultura, poljoprivreda i prerada poljoprivrednih proizvoda.“ [12]

3.5.1. POLJOPRIVREDA U VRGORCU

Kada se govori o poljoprivredi na području grada Vrgorca, tada se može reći da se većina stanovništva aktivno ili pasivno bavi poljoprivredom kao dodatnim izvorom ili glavnim izvorom prihoda. Mnogi stanovnici grada Vrgorca uz svoj posao dodatno imaju neku sortu ili više njih koje uzgajaju kako bi preživjeli u današnje dane. S obzirom da općenito u Hrvatskoj, a pogotovo u malom gradiću Dalmatinske zagore nema posla za svakoga ljudi su doslovno prisiljeni baviti se poljoprivredom te je mnogima to jedini izvor prihoda za život.

Kada se poljoprivreda pokušava izjednačit s pojmom turizma u Vrgorcu, može se najviše povezati na način da turisti koji dolaze u obilazak grada Vrgorca, ili na neka seoska domaćinstva imaju mogućnost posjetiti polje, a ako se u pravo vrijeme pronađu u gradu često imaju mogućnost i sudjelovati u berbi (npr. jagoda, grožđa, breskvi) i na taj način najbolje doživjeti kako žive naši ljudi.

Već dugi niz godina proizvodnja jagoda u Vrgorcu je postala dio tradicije te je Vrgorac po njihovoj proizvodnji postao prepoznatljiv. Međutim, kako danas biva, puno je uvoza, pa se dosta uvoznih jagoda prodaje pod „Vrgoračke“ kako bi dobile na cijeni iako je kvaliteta uvoznih daleko lošija od pravih, domaćih Vrgoračkih jagoda. Na mnoge načine se Vrgoračka jagoda pokušala zaštititi, prodajom u kartonskim gajbama s logotipom, samim branjem u plave košarice, a ne u prozirne u kakvima dolaze uvozne, ali malo toga pomaže jer se sve to vješto kopira. Pa će jedino pravi znalci, s razvijenim nepcima uspjeti razlikovati Vrgoračke jagode od uvoznih ili nekih proizvedenih u drugim dijelovima Hrvatske.

[12] Demonja, D., Ružić, P.: Ruralni turizam u Hrvatskoj, Meridijani 2010., str. 154.

Evo par savjeta domaćeg agronoma, g. Tolića o tome kako prepoznati Vrgoračke jagode:

- „Vrgoračka jagoda ima intenzivniji miris, svježiji izgled, sjaj, te bolji okus. Okus je dijelom bolji zbog sortne razlike, a do punog izražaja dolazi ako se jagode beru u punoj fiziološkoj zrelosti u mjesecu svibnju kad ima više sunca i manje kiše.
- Plodovi domaće jagode na početku berbe imaju deformacija, puknuća i nepravilnog su oblika jer se ne koriste hormoni za bolju oplodnju i pravilniji oblik.
- Plodovi uvozne jagode su tvrđi, a u košaricama su uredno složeni.“ [13]

[13] URL: http://www.poslovni.hr/hrvatska/kako-razlikovati-domace-jagode-od-uvoznih-327267

4. OBITELJSKO POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO

„Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo ili skraćeno OPG je način organizacije poljoprivrednih gospodarstava, a čine ga sve proizvodne jedinice na kojima se obavlja poljoprivredna djelatnost i kojima upravlja jedna fizička osoba te nalazi se na teritoriju Republike Hrvatske.“ [14] Fizička, punoljetna osoba je nositelj OPG-a, te on/ona stalno ili povremeno radi na gospodarstvu i snosi odgovornost za njeno poslovanje.

Kao i za svako poslovanje potrebna je radna snaga, to mogu biti:

- „Radnici stalno zaposleni na poljoprivrednom gospodarstvu jesu osobe koje su posljednjih 12 mjeseci radile na poljoprivrednom gospodarstvu svaki tjedan, bez obzira na to koliko su sati na tjedan radile, i one koje su zbog određenih razloga radile redovito samo dio tog razdoblja, npr. radi školovanja, bolesti, nesreće ili smrti, početka ili prestanka radnog odnosa u posljednjih 12 mjeseci ili prestanka rada zbog prirodnih nesreća (poplava, požara i dr.). Zaposlenim osobama ne pripadaju sezonski radnici, koji nemaju pogodbe o zaposlenju.
- Radna snaga neizravno zaposlena njome se smatraju osobe koje su povremeno radile na poljoprivrednom gospodarstvu u promatranom razdoblju od godinu dana.“ [15]

4.1. OBITELJSKA POLJOPRIVREDNA GOSPODARSTVA HRVATSKE

Može se reći da je u Hrvatskoj aktualno seljačko gospodarstvo, što čine mali zemljišni posjedi, a poljoprivredi radnici, odnosno osobe koje su članovi tih seljačkih gospodarstava se uz poljoprivredu bave i drugim nepoljoprivrednim djelatnostima pa imaju mješovite prihode.

[14] Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivredi, Članak 1., NN 1202012, URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_10_120_2587.html
[15] URL: http://www.dzs.hr/Hrv/DBHomepages/Poljoprivreda/Struktura%20poljoprivrednih%20gospodarstava/metodologija.htm

Stanovništvo u Hrvatskoj koje se bavi poljoprivredom je uglavnom starije. „Prema podacima za 1991. od svih poljoprivrednih stanovnika 30% bilo ih je iznad 60 godina, a 50,5% iznad 50 godina. Mladih poljoprivrednika do 14 godina bilo je samo 12,6%, a u dobi 15.49 godina 36,8%. Nadalje, poljoprivredna je populacija slabo obrazovana. Prema podacima za 1991. godinu do 7 razreda škole imalo je 68% svih poljoprivrednih stanovnika, 22,9% imalo je osnovnu školu (osam razreda), srednje obrazovanje 8,5%, a više i visoko obrazovanje 0,7 poljoprivrednih stanovnika. Poljoprivrednici koji danas žive na obiteljskim gospodarstvima u Hrvatskoj imaju, dakle, obilježja rezidualne populacije. To znači da su u poljoprivredi ostali uglavnom oni koji nisu prešli u druga zanimanja i u druge djelatnosti.“ [16]

Nakon drugog svjetskog rata, hrvatsko stanovništvo je baš kao i ostalo stanovništvo prelazilo masovno u nepoljoprivredne djelatnosti i selilo se u gradove, pa je znatno pao broj poljoprivrednog i seoskog stanovništva koje se aktivno bavi poljoprivredom.

„Broj poljoprivrednih gospodarstava u Hrvatskoj kretao se ovako:

Godina	
1960.	653 tisuće
1969.	615 tisuća
1981.	569 tisuća
1991.	534 tisuće

Broj se poljoprivrednih gospodarstava za 31 godinu smanjio za 110 tisuća ili za 18%. To znači da je godišnje nestajalo oko 4 tisuće poljoprivrednih gospodarstava.“ [17]

[16] Puljiz, V., Župančić, M.: Obiteljska poljoprivredna gospodarstva Hrvatske; Sociologija sela 32 (1/2) 1994.; str.58

[17] Puljiz V., Župančić M.: Obiteljska poljoprivredna gospodarstva Hrvatske; Sociologija sela 32 (1/2) 1994.; str.55

Tablica 2. Broj OPG-a prema spolu i godinama nositelja na dan 22. 09. 2015. g.

Županija	**OBITELJSKO POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO**		
	Ž	**M**	**Ukupno**
Bjelovarsko-bilogorska	4.637	8.142	**12.779**
Brodsko-posavska	2.072	5.402	**7.474**
Dubrovačko-neretvanska	1.975	6.462	**8.437**
Grad Zagreb	2.296	3.536	**5.832**
Istarska	1.514	4.940	**6.454**
Karlovačka	1.864	3.811	**5.675**
Koprivničko-križevačka	3.984	7.220	**11.204**
Krapinsko-zagorska	2.653	5.914	**8.567**
Ličko-senjska	1.840	2.762	**4.602**
Međimurska	2.112	4.013	**6.125**
Osječko-baranjska	3.971	9.799	**13.770**
Požeško-slavonska	1.410	3.849	**5.259**
Primorsko-goranska	1.126	2.483	**3.609**
Sisačko-moslavačka	3.083	6.440	**9.523**
Splitsko-dalmatinska	3.473	10.459	**13.932**
Šibensko-kninska	1.345	4.357	**5.702**
Varaždinska	3.198	5.844	**9.042**
Virovitičko-podravska	2.136	4.940	**7.076**
Vukovarsko-srijemska	1.996	5.617	**7.613**
Zadarska	1.680	5.866	**7.546**
Zagrebačka	5.467	10.382	**15.849**
EU*	13	9	**22**
Ukupno	**53.845**	**122.247**	**176.092**

*OPG sa prijavljenim sjedištem na teritoriju EU

Izvor: URL: http://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednih-gospodarstava-1149.aspx

4.2. ZAKONI KOJIMA JE ODREĐENO OBITELJSKO POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO

- Zakon o trgovačkim društvima

Obiteljsko gospodarstvo može se registrirati kao trgovačko društvo ili se nositelj gospodarstva registrira kao obrtnik. U članku 1. se definira pojam trgovca u trgovačkom prometu, navodi se: „ 1. Trgovac je, ako ovim Zakonom nije drugačije određeno, pravna i fizička osoba koja samostalno trajno obavlja gospodarsku djelatnost radi ostvarivanja dobiti proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu.
2. Osobe koje se bave slobodnim zanimanjima uređenim posebnim propisima smatraju se trgovcima u smislu ovog Zakona samo ako je to u tim propisima određeno.
3. Individualni poljodjelci nisu trgovcu u smislu ovog Zakona.“
Trgovac pojedinac odgovara za svoje obveze osobno cijelom svojom imovinom. (čl. 9.).

- Zakon o porezu na promet proizvoda i usluga

U ovome članku (čl. 4.) se definiraju pravne i fizičke osobe, s kojima su izjednačeni, te koje imaju prava i obveze prema ovom Zakonu. Obveznici poreza na promet su fizičke osobe koje se bave proizvodnjom i sami građanin koji prodaje robu krajnjem potrošaču, obveznici su dužni izdavati račune i voditi odgovarajuću dokumentaciju.

- Zakon o porezu na dohodak i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak

U Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak navodi se : „obveznik poreza na dohodak od poljoprivrede i šumarstva je osoba koja obavlja poljoprivrednu, odnosno šumarsku djelatnost i po osnovi obavljanja te djelatnosti obveznik je poreza na dodanu vrijednost prema Zakonu o porezu na dodanu vrijednost.“

- Zakon o zdravstvenom osiguranju

Ovaj zakon smatra da članove obitelji osiguranika čine (čl. 6.): „1. supružnik (bračni i izvanbračni, sukladno o braku i porodičnim odnosima),
2. djeca (rođena u braku, izvan braka ili posvojena, pastorčad) i druga djeca bez roditelja ako ih osiguranik uzdržava,
3. roditelji (otac, majka, očuh, maćeha, posvojitelj osiguranika) ako ih osiguranik

uzdržava,

4. unuci, braća, sestre, djed i baka ako su nesposobni za samostalni život i rad i ako nemaju sredstva za uzdržavanje, pa ih osiguranik uzdržava…“

5. OBITELJSKO POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO „GRBAVAC“

5.1. OSNOVNI PODACI

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Grbavac osnovano je 1. travnja 2005. godine. Bavi se proizvodnjom voća i povrća i to trenutno proizvodnjom jagoda, češnjaka te proizvodnjom krumpira.

Rješenje o upisu seljačkog gospodarstva odnosno obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva izdaje Ured državne uprave u Splitsko-dalmatinskoj županiji (Služba za gospodarstvo – Ispostava Imotski). Po tom rješenju utvrđen je nositelj OPG-a, Jure Grbavac, a član seljačkog gospodarstva odnosno OPG-a je Mirjana Grbavac. U proizvodnji pripomaže i ostatak obitelji.

Zahtjev za upis u upisnik poljoprivrednih gospodarstava je podnesen 29.03.2005. Upis u upisnik je izvršen pod matičnim identifikacijskim brojem seljačkog gospodarstva ili OPG-a (MIBPG) 000157645 i nazivom GRBAVAC JURE.

Slika 4. Nasad češnjaka (Izvor: osobna fotografija)

Trenutno OPG Grbavac ima 300 kg posađenog češnjaka na površino od cca. 2 000 m^2 , krumpira 300 kg sjemena odnosno 3 000 m^2 zemljišta. Što se jagoda tiče, zasađeno je trenutno 12 000 sadnica jagoda, od toga 7 000 jednogodišnjih koji se prostiru na cca 1 800 m^2 zemljišta i 5 000 dvogodišnjih sadnica jagoda na cca 1 100 m^2 zemljišta. Jagode se nalaze plastenicima.

Dalje kroz rad se pobliže pojašnjava svaki dio procesa od pripreme tla za sadnju jagoda, sami proces sadnje, održavanje nasada, berba jagoda i procesi distribucije dalje na tržište sve do krajnjih potrošača.

5.2. ORGANIZACIJA RADA ZA SADNJU JAGODA

5.2.1 PRIPREMA TLA ZA SADNJU JAGODA

Nakon izabrane zemlje koja treba biti ravna i ne previše strma slijedi priprema za sadnju. Ukoliko na zemlji ima korova, korovi se najprije malčiraju a potom se izvrši duboko oranje te usitnjavanje zemlje (freznje). Po zemlji se nakon toga pospe stajski gnoj i određena mineralna gnojiva za poboljšanje tla, za što bolji urod jagoda. Nakon posipanja zemlje gnojem, zemlja se ponovno treba usitniti kako bi se navedena gnojiva povezala sa zemljanim tlom.

Na pripremljenom zemljinom tlu strojno se izvlače gredice za sadnju jagoda. Razmak između gredica treba biti 130 cm. Visina gredice iznosi 40 cm. Na gredice se postavljaju cijevi za navodnjavanje (kap po kap) na koje se postavlja polietilenska (PE) folija koja služi za sprječavanje rasta korova u nasadima jagoda, za održavanje vlažnosti tla te za grijanje tla u rano proljeće. Što se tiče folija za poljoprivredu, postoje s različitim namjenama, folija za plastenike, mulch folija, folije za uzgoj i zaštitu te ostale folije.

Za uzgoj jagoda koje se uzgajaju minimalno dvije godine na istoj površini važno je da je folija izdržljiva, čvrsta i da ima UV stabilnost. Za sadnju jagoda postoje već formirane folije s pravilno izbušenim rupama za sadnju jagoda. Razlikuju se jednoredne i dvoredne folije. Karakteristike jednoredne folije su: širina 1,20 m / razmak rupa 20 cm / debljina 55 µm. Karakteristike dvoredne folije su: širina 1,30 m / razmak rupa 30 cm / debljina 55 µm. [18] Kada se folija dovoljno navuče preko gredica strojno se prekrije zemljom sa strane tako da ostane čvrsto na zemlji da je vjetar ne može podignuti.

Prije same sadnje jagoda, gredice se natope vodom, da tlo bude mekano, rahlo i dovoljno vlažno za samu sadnju jagoda.

[18] URL: http://www.cipro.hr/agro-folije.htm#.WU05MFTyjIV

5.2.2. VRSTE JAGODA

Postoji više vrsta jagoda neke od njih su:

- Alba – je srednje uzdignuta vrsta, uspravnog rasta, vrlo visoke produktivnosti. List je srednje veličine, tamnozelene boje, a cvijet velik. Plod je krupan i ujednačen vrlo pravilnog izduženo-konusnog oblika, sjajne crvene boje. Karakteriziraju je rano dozrijevanje, izuzetno visoka rodnost i visoka prosječna težina ploda. [19]
- Arosa – biljka je srednjeg vigora, uspravnog rasta i srednje gustoće. Lišće je srednjeg intenziteta zelene boje. Sorta nije višerađajuća. Plod je srednje velik, a veličina ploda je konstantna zahvaljujući postepenoj cvatnji. [20]
- Clery – biljka je srednje jakog vigora i srednje jake gustoće. Lišće je srednje intenzivno zeleno i jako svijetlo. Produktivnost je velika, a vrijeme cvatnje rano. Plod je izduženo konusnog oblika, jarko crvene boje i osobito otporan na rukovanje i transport. Plodovi su veliki i ujednačenog oblika. Plodove ove vrste sorte je jako lijepo i vidjeti, osim što imaju izuzetno kvalitetan okus i intenzivnu aromu.[21]
- Marmolada – kompaktna, srednje gustoće, uspravnog rasta. Cvatnja je obilna i dugotrajna, sa uzdignutim cvjetovima. Vrh ploda je šiljast, a u sredini malo spljošten. Plodovi odlično podnose manipulaciju i transport. Sorta pogodna za kontinentalna područja, jer dobro podnosi niske temperature. Najveća mana sorte su ponekad deformirani plodovi i osjetljivost na antraknoze.[22]
- Miss – sorta srednje bujnog rasta i srednje brzine porasta. Lišće je veliko, okruglastog ili eliptičnog oblika, svijetlozelene boje. U cvatu dolazi 6-8 cvjetova, cvat je srednje dug. Plod je velik tijekom svih berbi. Površina ploda je jednolično crvene boje i vrlo sjajna, a takva ostaje i poslije čuvanja u hladnjači. Ova se sorta odlikuje ranim dozrijevanjem, obilnim prinosima i krupnim plodovima. Jedina joj je mana što joj korijenov sustav napadaju različite bolesti. [23]

Od gore navedenih sorti na području općine Vrgorac najrasprostranjenija sorta jagode do nazad 10-15 godina bila je sorta Marmolada, međutim zbog pojave bolesti biljke i samih

[19] URL: http://www.agrobiz.hr/agrosavjeti/upoznajte-vrste-jagoda-1362
[20] URL: http://www.agrobiz.hr/agrosavjeti/upoznajte-vrste-jagoda-1362
[21] Ibidem
[22] Ibidem
[23] URL: http://www.agrobiz.hr/agrosavjeti/upoznajte-vrste-jagoda-1362

plodova na toj sorti proizvođači su prešli na sadnju sorte Clary koja se na navedenom području pokazala kao najbolja sorta jagode.

Sorta Clary daje iznimno kvalitetne i slatke plodove koji su otporni razne bolesti te na transport i uskladištenje. Navedena sorta, kao najrasprostranjenija se već duže vrijeme zadržava na području Vrgoračkih polja jer po riječima proizvođača daje najkvalitetnije plodove koji su potrošačima najprimamljiviji. Od ostalih navedenih sorti, neki proizvođači u jako malim količinama sade iste.

5.2.3. SADNJA JAGODA I ODRŽAVANJE NASADA

Sadnice jagoda se naručuju od ovlaštenog distributera koji te iste najčešće uvozi iz Italije.

Frigo sadnice se danas najčešće koriste. Ovaj tip sadnica posljednjih je godina doživio pravu ekspanziju zbog većeg potencijala rodnosti u usporedbi sa zelenim sadnicama. Vade se na kraju vegetacije, u studenom ili prosincu. Nakon vađenja iz zemlje, frigo sadnice se čiste od lišća i zemlje, pakiraju se po 25 komada, potapaju se u neki od fungicida, stavljaju u plastične vreće i odlažu u hladnjače gdje se čuvaju na temperaturi od -2°C. Tada one miruju i mogu se čuvati sljedećih 10 mjeseci. Klasificirane su u klase obzirom na presjek i dužinu korjenova vrata, što je važno zbog saznanja da je urod veći ako je korjenov vrat deblji. Postoji više klasa: odlične A sadnice, vrhunske A+ sadnice te B sadnice kojima treba barem godina dana da u gredici postignu punu rodnost. [24]

Nakon odabira sadnice proizvođač pristupa samom procesu sadnje jagoda na način da 24 sata prije sadnje, frigo sadnice ostavi na sobnoj temperaturi da se odmrznu, potapaju se u neki od fungicida radi sprječavanja nastanka bolesti te se potom sade u već ranije navedene pripremljene gredice.

Jagode se sade polovinom srpnja i početkom kolovoza zbog toga da bi iste mogle do početka zime, odnosno do mirovanja biljke, dostići zadovoljavajući rast biljke od kojega ovisi proljetni rod same biljke. Pošto se sadnja odvija prilikom visokih temperatura, sadnja se obavlja u predvečerje te se zemlje odmah nakon sadnje natapa. Prvih 5-6 dana natapanje se vrši rano ujutro (prije izlaska sunca) i večeri kasno (nakon zalaska sunca) da bi se spriječilo

[24] URL: http://pinova.hr/hr_HR/baza-znanja/vocarstvo/vocne-vrste/jagoda/izbor-sadnog-materijala-jagode

prokuhavanje korijena biljke. Nakon 8 dana natapanje se vrši samo jednom dnevno još u prosjeku 10 dana, a nakon toga natapanje se vrši svako 5 dana i tako sve do jeseni.

Iz mlade biljke ubrzo izrastaju cvjetovi koji se skidaju i bacaju da bi biljka mogla postići što bolji habitus (rast). Isto tako iz biljke izbijaju krakovi koji se isto skidaju. Nasadi jagoda se povremeno zaštite od bolesti i napadaja raznih štetočina. Preko zime biljka miruje, a u rano proljeće se skidaju (ženju) listovi i biljka je potom spremna za plod.

Nakon toga, u proljeće neki proizvođači svoje nasade pokrivaju agrilom ili prave na istima plastenike, da bi svoje nasade zaštitili od nevremena i leda, a samim time ubrzavaju rast biljke i ranije dozrijevanje plodova.

Slika 5. Jagode u cvatu (Izvor: osobna fotografija)

5.3. BERBA JAGODA I DISTRIBUCIJA NA TRŽIŠTE

Jagode se beru ručno, zbog velikog obima posla, nositelj OPG-a treba pronaći radnice koje će odraditi ovaj proces. U neka stara vremena bilo je puno lakše pronaći radnike koji će raditi fizički posao u polju. U današnje vrijeme to je dosta teško, vremena su se dosta promijenila i malo tko želi raditi u polju. Tako da vlasnik već u veljači kreće s potragom za dobrim radnicima.

Slika 6. Berba jagoda (Izvor: osobna fotografija)

S branjem se kreće rano jutri, kada su jagode još hladne da duže vremena ostanu svježe, to je bolje zbog kasnijeg transporta. Kupci jagode preuzimaju oko 10 sati da ih do 12-13 sati toga dana mogu staviti u hladnjače za sutrašnju prodaju.

Obično svaka radnica zauzme svoju gredicu i beru se redom zreli, crveni plodovi. U samom početku sezone jagoda, jagode se beru svako treći dan uz svakodnevno navodnjavanje nakon berbe. Kako vrijeme postaje toplije, jagode brži sazrijevaju pa se onda beru svako drugi dan i na koncu se beru svaki dan kada su u punom rodu. Kasnije, s vremenom rod pomalo opada pa se branje ponovno vraća na svako drugi dan i tako sve dok ima roda na nasadima. Sezona branja jagoda traje oko 40 dana.

Vrgoračka jagoda je jako poznata na tržištu, pa su se vrgoračke jagodari dogovorili da se bere u plave plastične posudice (mjerice) kako bi bila prepoznata na tržištu. Svaka ta posudica teži oko 500 g, a količina u posudici često ovisi o želji kupca. Sve te plastične posudice stavljaju se u kartonske kutije na kojima se nalazi logo vrgoračke jagode.

Slika 7. Vrgoračke jagode spremne za prodaju (Izvor: osobna fotografija)

Rijetko tko od vrgoračkih jagodara ima svoje vlastito mjesto za prodaju, obično svi nositelji OPG-ova svoje jagode prodaju privatnicima koji imaju registriranu firmu za otkup i prodaju voća i povrća.

Neki od nositelja OPG-a jagode daju na otkup u otkupni centar, u vrgoračkom polju to je nekada bio Konzum, a zadnjih par godina je Agrofructus. Ako se jagode daju u otkupne centre, otkupljivači često traže da se jagode beru u prozirne plastične posudice te svaka od njih treba težiti između 510 g i 520 g. U tom slučaju nositelj OPG-a cijelo vrijeme mora vagati svaku mjericu posebno kako bi bila u skladu sa zahtijevanom gramažom.

Nositelj OPG-a Grbavac svoje jagode prodaje privatniku koji ih prodaje na štandovima u Zagrebu.

Slika 8. Prodajno mjesto Vrgoračke jagode, na kojima su i one iz OPG Grbavac u Zagrebu, Cvjetni trg (Izvor: osobna fotografija)

5.4. VIZIJA ZA BUDUĆNOST

Nositelj OPG-a Grbavac svake godine odlučuje hoće li nasade jagoda ostaviti da daju rod i kao druga odnosno treća godina, ili će ih nakon završene sezone dignuti sa zemlje, pa saditi nove nasade. Jagode najbolji plod daju kada su posađene prvu godinu, naravno druge, odnosno treće plod je sve slabiji, manji izgledno, te manje ih ima količinski, tako da je najbolje svake godine saditi nove nasade.

Za ovu godinu, nositelj ima u planu izvaditi 5000 sadnica dvogodišnjeg nasada, te posaditi novih 6000 komada sadnica na 1300 m^2.

Što se ostalih sorti tiče, u listopadu će posaditi i 300 kg češnjaka na 1500 m^2 , te u mjesecu travnju novih 400 kg krumpira. Za sada nema u planu sadnje ostalih sorti, ali nikada nije kasno za predomisliti se i nastaviti raditi s nekim novim vrstama voća i povrća.

6. ZAKLJUČAK

Na kraju se može zaključiti kako se sve više ljudi vraća u male gradske sredine i sela te se odlučuje baviti ruralnim turizmom i poljoprivredom. Na području grada Vrgorca stanovnici također sve više važnosti daju poljoprivredi te seoskom turizmu. To je mahom starije stanovništvo, jer su mlađi migrirali „trbuhom za kruhom“ u ostale dijelove Hrvatske i Europe. Naravno, kao i za sve ostalo tako i za bavljenje ruralnim turizmom je potreban razvoj grada, važno je da bude „u korak“ sa ostalim okolnim gradovima, kako stanovnici ne bi ostali zabačeni i odsječeni od ostatka. Trenutni gradonačelnik ima viziju i pokušava sve više mladih povezati s gradom kako ne bi iseljavali u druge gradove ili države. Nastoji od grada napraviti ruralnu sredinu u kojoj će stanovnici imati mogućnost za posao i kvalitetan život.

Turizam u Dalmaciji je dosta razvijen, ali što se tiče ruralnog turizma ima još prostora za napredovanje. Vrgorac se geografski nalazi na dobrom mjestu, u zaleđu Biokova, na čvorištu puteva prema Pločama, Metkoviću, Makarskoj, a pošto se nalazi na samoj granici sa Zapadnom Hercegovinom u neposrednoj blizini mu je i hercegovačko svetište, Međugorje. Za početak, Vrgorac bi se mogao turistički razviti tako da iz okolnih mjesta koja su turistički jako razvijena privlači turiste na jednodnevne izlete. Turistima bi bilo omogućen obilazak seoskih domaćinstava te obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava na kojima bi mogli sudjelovati u poslovima kojima se poljoprivrednici u tom trenutku bave, a ako dođu u „sezoni“ branja nekog voća onda mogu sudjelovati i u berbi proizvoda te tako pobliže iskusiti kako naši ljudi žive.

OPG Grbavac kvalitetom svojih proizvoda te dobrim vodstvom ima dobre temelje za ostvarivanje daljnjeg prihoda i za dobro poslovanje. Uz dobro vodstvo i dobro odrađene sve korake od pripreme tla, preko izbora sadnica, sadnje, berbe i distribucije na tržište OPG Grbavac odlično konkurira svim ostalim obiteljsko poljoprivrednim gospodarstvima s vrgoračkog područja. Naravno, OPG Grbavac ima mjesta za napredovanje, povećanjem količine nasada jagoda, ili sadnjom novih vrsta voća i povrća, ali i trenutna situacija donosi dobre profite i drži korak s konkurencijom.

LITERATURA

- Demonja, D. i Ružić, P. (Meridijani, 2010.): Ruralni turizam u Hrvatskoj
- Franić, A. (1991.): O Vrgorcu
- Franić, M. (2013.): Turizam Vrgorskog kraja
- Geić, S. (Ekonomski fakultet Split, 2007.) Organizacija i politika turizma
- Kovačić, D. (2005.): Izravna prodaja seljačkih proizvoda, Agrarno savjetovanje d.o.o. Zagreb
- Kušen, E. (Institut za turizam, 2002.): Turističko atrakcijska osnova, Zagreb
- Petrić, L. (2006.): Izazovi razvoja ruralnog turizma
- Petrić, L. (Ekonomski fakultet Split, 2014.): Uvod u turizam
- Petrić, L. (2003.): Osnove turizma
- Puljiz, V., Župančić, M.: Obiteljska poljoprivredna gospodarstva Hrvatske; Sociologija sela 32
- Ružić, P. (2009.): Ruralni turizam

INTERNET IZVORI

- Baćac, R. (2011.): Priručnik za bavljenjem seoskim turizmom, Zagreb. Ministarstvo turizma RH, URL: http://www.mint.hr/UserDocsImages/Prirucnik_Seoski_turizam.pdf
- Ministarstvo turizma: Ruralni turizam Hrvatske nacionalni katalog, URL: http://www.mint.hr/UserDocsImages/hgk_2015_ruralni_turizam_katalog.pdf
- Carić, H., Škunca, O. (2016.): Akcijski plan razvoja zelenog turizma, Zagreb. Ministarstvo turizma RH, URL: http://www.mint.hr/UserDocsImages/160715_AP_Zelenog_t.pdf
- Krajinović, A., Čičin-Šain, D., Predovan, M. (2011.): Strateško upravljanje razvojem ruralnog turizma, URL: http://hrcak.srce.hr/68201
- Ruralis, standardi kvalitete, URL: http://www.ruralis.hr/hr/standardi_standardizacija.html
- Šipić, L., (2016.): Usporedba razvoja ruralnog turizma Hrvatske i Francuske, diplomski rad, URL:https://repozitorij.svkst.unist.hr/islandora/object/efst%3A223/datastream/PDF/view str 54/55
- URL: http://www.poslovni.hr/hrvatska/kako-razlikovati-domace-jagode-od-uvoznih-327267
- URL:http://www.dzs.hr/Hrv/DBHomepages/Poljoprivreda/Struktura%20poljoprivrednih%20gospodarstava/metodologija.htm
- URL: http://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednih-gospodarstava-1149.aspx
- URL: http://www.cipro.hr/agro-folije.htm#.WU05MFTyjIV
- URL: http://www.agrobiz.hr/agrosavjeti/upoznajte-vrste-jagoda-1362
- URL: http://pinova.hr/hr_HR/baza-znanja/vocarstvo/vocne-vrste/jagoda/izbor-sadnog-materijala-jagode
- URL: www.mps.hr
- URL: https://razvoj.gov.hr/
- URL: http://www.tzvrgorac.hr/
- URL: http://www.vrgorac.hr/povijest/
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivredi, Članak 1., NN 1202012, URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_10_120_2587.html

- URL: https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi
- URL: http://www.dalmatia.hr/edukacija/wp-content/uploads/2015/12/12_Pravni-okvir-za-rad-i-registraciju-objekata-seoskog-turizma.pdf

POPIS SLIKA

- Slika 1. Pogled s autoceste na Vrgorac; Izvor: osobna fotografija (str. 16.)
- Slika 2. Bikla - piće od mladog vina i kozjeg mlijeka; Izvor: https://www.facebook.com/pg/tzvrgorac/photos/?tab=album&album_id=1430960723864685 (str. 18.)
- Slika 3. Vrgoračka jagoda; Izvor: https://www.facebook.com/pg/tzvrgorac/photos/?tab=album&album_id=1564742960486460 (str. 18.)
- Slika 4. Nasad češnjaka; Izvor: osobna fotografija (str. 27.)
- Slika 5. Jagode u cvatu; Izvor: osobna fotografija (str. 31.)
- Slika 6. Berba jagoda; Izvor: osobna fotografija (str. 32.)
- Slika 7. Vrgoračke jagode spremne za prodaju; Izvor: osobna fotografija (str. 33.)
- Slika 8. Prodajno mjesto Vrgoračke jagode, na kojima su i one iz OPG Grbavac u Zagrebu, Cvjetni trg; Izvor: osobna fotografija (str. 33.)

POPIS TABLICA

Tablica 1. Kriteriji za definiranje okvira ruralnog turizma (str. 9. – 10.)

Tablica 2. Broj OPG-a prema spolu i godinama nositelja na dan 22. 09. 2015. g. (str. 24.)

SAŽETAK

Svrha rada je definirati ruralni turizam i na primjeru OPG-a Grbavac prikazati organizaciju rada prilikom sadnje jagoda. Iako sve više ljudi u današnje vrijeme „bježi“ od onog pravog turizma koji podrazumijeva more, sunce, plaže i kupanje te traži odmor negdje u prirodi s mirnom okolinom i zelenim površinama, ruralni turizam u Hrvatskoj još ima mjesta za napredovanje. U zadnjih par godina počeo se razvijati više nego prije i privlačiti kako strane tako i domaće goste, ali još uvijek ima mjesta za razvoj.

Vrgorac je zanimljiv mali grad i po svom geografskom položaju, ali i po svim mogućnostima koje nudi iako nisu u potpunosti iskorištene. Tijekom ljeta ima dosta manifestacija i u tom vremenu ga posjećuje dosta turista, ali još uvijek zimi nema sadržaja koji će privući posjetitelje.

Većina stanovništva ovog malog grada se bavi poljoprivredom i tu je Vrgorac turistički povezan jer daje posjetiteljima priliku da sudjeluju u poljoprivrednim poslovima. OPG Grbavac kao glavnu djelatnost navodi sadnju jagoda, pa se na primjeru tog OPG-a u ovom radu pojašnjavaju svi procesi potrebni da se dođe do sočnog ploda jagode koji se distribuira na tržište.

Ključne riječi: ruralni turizam, OPG, Vrgorac, poljoprivreda, jagoda

SUMMARY

The purpose of this paper is to define rural tourism and on the example of the Grbavac household farm show the organization of work during strawberries planting season . Although more and more people are "fleeing" from today's real tourism, which implies sea, sun, beach and swimming, and seeking vacation somewhere in the countryside with a quiet environment and green areas, with rural tourism in Croatia there is still room for improvement. In the last couple of years, it has begun to develop more than before and attract both foreign and domestic guests, but still has room for advancement.

Vrgorac is an interesting little town by its geographical position, but also by all the opportunities offered though not fully utilized. During the summer there are plenty of events and in this time a lot of tourists visit the area, but in the winter time there is still nothing happening that could attract visitors.

Most of the population of this small town is engaged in agriculture and in Vrgorac it is tourism-related because it gives visitors the opportunity to participate in agricultural affairs. Family farm run by the family Grbavac as its main activity states the planting of strawberries, so in this paper, using the example of the named farm, all the processes needed to get to juicy strawberries which are then distributed to the market, are explained.

Keywords: rural tourism, household farms, Vrgorac, agriculture, strawberry